

הואיר“ הוא כיום, לפי השמועה, טוב ככל האפשר. בשנת 1936 אורגן הצבא בצורת 6 דיביוות, שדה, 3 דיביוות הרריות ושלוש בריגדות הרריות עצמאיות, במקום 6 הדיביוות ושני חילות-המצב של המצודות שהיה קודם. הוקמו מוללות של תותחים אנטי-טנקים והיחידות הקלות של הצבא צוידו בכלי-רכב מוטוריים. כן אורגנו בשנת 1936 יחידות של „משמר הארץ“, כפי שאנו קוראים לזה באנגליה, בצורת „פלוגות-מתנדבים קבועות לחיזוק משמרות-הגבול ולקבלת עבודת השמירה וההגנה הראשונה על ביצורי-הגבול“.

אחרי גולת אוסטריה בשנת 1938 הוארך אימון-התורה השנתי משני שבועות לשלושה, והונתנו קורסים מיוחדים לצבאות הגבול וכן לאנשים מן ה„לנדוהר“ וה„לנדשטורם“ שכבר היו פטורים מאימונים. הגיל המכסימלי הוארך עד ל-60 שנה, ופרשת האימון למירונום מכל הסוגים הוארכה ל-116 יום (כשביל חיל-הדרגונים ל-130 יום) וכן הוארכו גם שאר מחזורי-האימונים. באפריל 1939 נתפרסם חוק חדש המעמיד לפקודת הגנת הארץ את כל האנשים המסוגלים לעבודה. (Army Quarterly)

„גרנצנצטעגונג 1939“, הוצאת א. גורמנר, ספר-זכרון על גיאת הצבא השויצרי באוגוסט 1939 וחלוקתו לאורך הגבול, לשם קיום הניטרליות השויצרית. המסכת הוא בקיצור, אבל מכוון לענין, ילעתיים קרובות יש בו משום הדרכה, בשאפו לרמו על ההבדל בין החיים האזרחיים וחיי הצבא. יש כאן פרקים העוסקים במשמעת-החובות, ופרקים אחרים בנוגע למונונות ולבישול.

יום הצבא התחיל בבתי-לילה נגדל ומציא עליון על ידי בית-הנבחרים השויצרי. פה אחד נבחר הקולונל הגרי גיון.

שויצריה ראתה את הנולד. בספטמבר 1934 עלתה הצעה להאריך את תקופת אימון המירונום, ובפברואר נתקבל הדבר, אחר משאל-עם שבו הצביעו 507,434 בזכות ההארכה ו-429,520 נגדה. „הצבעה זו הוכיחה ברור, שבציבור אין עדיין ההבנה המספקת בנוגע לצרכים הצבאיים הדחופים של הזמן.“ אימון המירונום בחיל הרגלים הוגדל מ-67 ימים לתשעים יום; בחיל-הפרשים מ-92 ל-104; בחיל-התותחנים מ-77 ל-90; ובחיל המהנדסים מ-67 ל-76. בה בשנה התחילה הדאגה להתנוונות מפני התקפות אויר, ו„ארגון הגנת“

צ י ו נ י ה מ ז ר ח ה ת י כ ו נ

סוריה והלבנון

זו נעשתה קודם על ידי המחלקה הריסולומטית שליד הנציבות העליונה.

„פלשתיין“ מוסר, כי חמיד פרנגיה ביק, מיניסטר החוץ הלבנוני, נפגש עם מאזי ביק אלכורי, מיניסטר החוץ הסורי, ודן עמו בענין אחד הנציגות הדיפלומטית של סוריה והלבנון בערי הכירה הזרות. כן דנו על אחד מחירי הצרכים ההכרחיים בשתי הארצות.

„אלסיראט“ מודיע על כיונים שהתנהלו בבירות בין הנציב הכללי של צרפת החפשית ובין הממשלה הלבנונית בדבר יצירת בית ספר לתעושה בלבנון, בתנאי שהנציב העליון ימציא את המומחים והמדריכים.

לפי ידיעה ב„אלסיראט“ הוחלט ליצור מחלקה דיפלומטית לר מיניסטריון החוץ הלבנוני, שתתקשר עם המדינות הזרות ותקבל את פני הקונסולים. עבודה

במכללת פואר, נעזו לדרישת הממשלה העירקית ונסעו לבגדד, להרצות בבית המדרש למורים על ההיסטוריה המושלמית ועל תולדות הספרות הערבית.

מצרים

לפי ידיעה ב"אלטיראט" הסכים מיניסטריין ההגנה הלאומית להצעתו של קונסול מצרים בבירות, לשלוח לקונסוליות חוברות הדנות על הצבא המצרי, לשם הרחבת התעמולה לצבא זה בארצות הערביות.

"אלדפאע" מודיע, כי מיניסטריין הכספים החליט לחלק חמשת אלפים פראן מקרקעות הממשלה בין גומרי בתי הספר החקלאיים, מתוך כונה לנצל את הקרקעות ניצול מלא על ידי שיטות חקלאיות חדשות.

לפי ידיעה "אלדפאע" החליטה ממשלה מצרים ליצור בפינות שונות בארץ משקים לדוגמא, שמהם ילמדו האזרחים את דרכי התקלאות החדשה. חקציב מיוחד נתאשר ליצירת חמשים משקים כאלה, שבראשם יעמדו מפקחים מפקדי מחלקת החקלאות. ההנחה היא שהיבול בקרקעות המעובדות עיבוד אינטנסיבי יוכפל.

"אלדפאע" מוסר, כי מכרם עביד פחה, מיניסטר הכספים והאספקה, פרסם פקודה, שלפיה מותר לשחוט גמלים כל ימי השבוע ולמכור את בשרם במחירים שנקבעו על ידי הממשלה, כדי להמציא בשר לעניים, וביחוד לפועלים העוסקים בעבודות קשות.

תימן

"אלטיראט" מספר, כי ממשלות תימן ועדן נקטו באמצעים לחיסול הסכסוכים המתרחשים על גבולותיהן. הוסכם שכל סכסוך שיארע על הגבולות יימסר בעתיד לביורר לוועדה משותפת מבאי כוח תימן ועדן. האימאם יחיה, מלך תימן, הביע את רצונו לשמור על מיטב הקשרים הידידותיים בין שתי המדינות ופקד על נתיניו לקשור קשרי ידידות עם הקצינים הבריטיים הנמצאים על הגבולות שבין תימן ועדן.

"אלטיראט" מודיע, כי מוצטפא נחאס פחה, ראש הממשלה החדשה במצרים, קיבל ממלך תימן את טלגרמת הברכה הבאה: "שמענו בשמחה על דבר עלותכם לשלטון, ואנו מבקשים מאת האלהים שיצליח דרככם. לבותינו מרגישים עד כמה הם קשורים בממלכתכם הגדולה, אם הארצות הערביות, שאנו מאחלים לה גדולה נוספת על גדולתה, השלום עליכם ורחמי אלהים".

"אלטיראט" מספר בענין ההזמנה שקיבל מיניסטריון החינוך הטורי לפני זמן-מה מאת הממשלה המצרית, לשלוח משלחת ממורי בתי-הספר הטורים לכינוס אשר ייערך בקהיר במשך תחודש הבא. נודע כי המיניסטריין הנ"ל השיב לקהיר מכתב, בו הוא מביע תודה לממשלה המצרית על טיפולה בכינוס ומוסיף כי היה רוצה מאד לשלוח מורים אחדים שישתתפו בו, אלא שאינם יכולים לבטל מלימודיהם. בסיום המכתב מאחל המיניסטריין הצלחה לכינוס בפועלו התרבותי, ומודיע מראש כי הוא תומך בכל ההתלטות שתקבלנה שם.

עירק

"אלטיראט" מוסר, כי הממשלה העירקית החליטה לשלוח להודו משלחת מיוחדת שתקנה מלבושים וצרכים אחרים בשביל הצבא והמסורה, בסך שלש מאות רבעי מיליון דינר. הממשלה הכריזתית הביעה את נכונותה להקל על עבודת המשלחת.

"אלטיראט" מספר, כי העתונות העירקית קיבלה בשביעת רצון רבה את הידיעה שהממשלה הסעודית הפסיקה את יחסיה המדיניים עם איטליה. העתון "אלזמן" כתב: "מעשה זה עשה רושם טוב בחוגי העם העירקי וממשלתו, והוא משמש הוכחה לאחדות המפנה המדיני בכל הארצות הערביות". העתון "אלחואדא" כתב, שיעיר ושאר המדינות הערביות תומכות בצעד הזה של ח'אג'א, באשר כל הערבים יודעים שהאינטרסים שלהם קשורים קשר אמיץ באינטרסים של החזית הדימוקרטית.

"אלטיראט" מודיע, כי בבגדד נוסדה חברה לתעשיית שמנים מצמחים. הון החברה מגיע למאה אלף דינר (לא"י). כבר הובאו המכונות הדרושות לכך מאמריקה והוחלט כי בראש החברה יעמוד מומחה אמריקאי. האזרחים התחילו לורוע זרעי שמנים, כדי לספק לבתי-החרושת את החומר הדרוש.

לפי דברי "פלשתין", קיבלה הממשלה העירקית בשמחה את הידיעה על הכינוס התרבותי שיערך במצרים והחליטה להשתתף בו, כדי לחזק את קשרי התרבות בין הערבים, גם חוגי-העסקנים בטוריה שמחים לכינוס הנ"ל והם מעודדים כל תנועה שמתפקידה לכנס את אישי המדע והספרות מכל הארצות הערביות.

"אלטיראט" מוסר, כי ד"ר עבד אלוהאב עזאם נד"ר עבד אלחמיד עבאדי, פרופסורים לספרות

הללו עמוקות, אם כי ניתן להן איזה סיוע מצד השולטן התורכי והאמיר האפגני-סטני. ביחוד הטרידו את ממשלת הצאר המורדים שפעלו בעיקר בתחומי האמירות הבוכרית והחנות (מלשון חן) החיות, כלומר בשטח של אוזבקיסטן וטג'יקיסטן של עכשיו. המורדים הללו עסקו בשוד בפשטם על הישובים הגדולים ועל שיירות המסחר בדרכי-המלך והצטיינו בארגונם ובקלות-תנועתם. הצבא של הצאר נלחם עמם על ידי שמירה מוגברת ומשלחות צבא. המורדים היו נוהגים לחלק את השלל בין האוכלוסים העניים, ועל ידי כך קנו להם שם של "מגיני הדלים". טוריהם היו מורכבים בעיקר פלחים שנהרסו ממעמדם, באשמת מנצלים רוסים, ומתושבי הערים שלא היו מרוצים בפוליטיקה של השלטון המכוונת לרוסיפיקציה. קרוב לשנת 1905 מורגשת כבר ראשית גידולם של הבורגנות המסחרית, של האינטליגנציה ושל הפרולטרין שעודנו מועט. אכן בשתי עשרות השנים הבאות כבר מגלים אלה, בשתתפות פעילה יותר בחיים החברתיים של הארץ. בועידה המוסלמית ברוסיה בחודש מאי שנת 1917 נסתמנו שתי קבוצות. האחת תמכה ברעיון של רוסיה מאוחדת, עם מתן אבטונומיה לאומית ותרבותית רחבה; והשניה דרשה מדינה עצמאית אשר תכנס כחבר לפדרציה. לפי שעה נוצרות רשויות הנהלה עצמית במקומות התופסות עמדת-צפיה. אחדות מהן כמו למשל, בקזן, באופה ובקוקו, מקימות יחידות צבאיות מוסלמיות. אחרי מהפכת אוקטובר הולכים וזרמי ההתבדלות וגדלים. באורנבורג נתכנסה ועידה כלל-קירגוזית (כלומר של קזקסטן של עכשיו) ונוסדה ממשלה קירגוזית לאומית בשם "אלה-הורדה", העומדת על בסיס אנטי-בולשביסטי. גם בדרום תורכסטן מתכנסים כינוסים כאלה המכריזים על רצונם להיבדל. יש לציין שתי תקופות בפוליטיקה של הממשלה הסוביטית ביחס לעממי אסיה התיכונה וקוקו: (1) הצהרת חופש גמור, עד כדי חופש ההיבדלות—בזמן שהממשלה הסוביטית החלשה עדיין מוכרחה היתה לבקש סעד בין העמים המקיפים אותה. בתקופה זו קמים הרפובליקות והחבלים הלאומיים. (2) תקופת התבצרותו היחסית של השלטון הסוביטי והצבא האדום, אשר בד בבד עמה באה השאיפה להגביל את חופשם של עמי ההיקף. תקופה זו התחילה בראשית שנת 1918, כשנוצרה חוקת ר.ס.פ.ס.ר. לא על יסוד מדינות נבדלות, כי אם על יסוד הנציגות בפדרציה. בראשית שנת 1918 כבש הצבא הסוביטי את אורנבורג וחלק ממסילת-הברזל אורנבורג-טשקנט. על ידי כך ניטלה אפשרות המגע בין החבלים הקירגוזיים השונים. על כן קשרו הקירגוזים הלאומיים בצפון (כלומר בקזקסטן) את גורלם בגורל סיביריה, ונחלו מפלה עם נפול קולטשאק, והחלק המערבי נוצח עם נפול חבלי הקווקזים של אורנבורג ואורל. כך הקיץ הלץ על ממשלת "אלה-הורדה". באותה תקופה עצמה הוכרז בקוקנד על האבטונומיה של תורכסטן, ובאשחבד הוקמה הממשלה הזמנית של תורכמניה (תורכמניסטן של עכשיו). הבסיס לפעולות הסוביטים משמשת טשקנט. הממשלה

הזמנית של עבר-הים הכספי עורכת פעולות צבאיות לאורך מסילת-הברזל הכספית. את גרעין הממשלה הזאת מהוות המפלגות הרוסיות הצוררות את הבולשביזם והמוצאות להן בכל מקום סעד מצד התורכמנים היוצאים 'בחיל'- הפרשים המהולל שלהם כנגד הצבא האדום. משראתה ממשלת עבר-הים הכספי כי אין תקוה לה לעמוד בפני הסובייטים קראה לצבא האנגלי העומד בבסיסו במשך אשר בפרס. היאבקות זו אינה מוצאת לה תמיכה מצד התורכמנים של פרס, אף לא מצד ממשלת פרס. המצפה לעזרת רוסיה כנגד אנגליה, ובשעה שאנגליה מוציאה את צבאה נכבש חבל עבר-הים הכספי (בשנת 1919) ע"י הצבא מטשקנט. מסובך מזה ענין התנועה המרדנית (הבסמציית) בשטח אדמא אוזבקיסטן וטג'יקיסטן של עכשיו. המקבלת שם אחרי המהפכה אנפי אנטי-סובייטי ונעשית לתנועת המונים. בראש התנועה הזאת קמה עכשיו האינטליגנציה הלאומית המקומית, הבאה בקשרים עם חוץ-לארץ. בקיץ שנת 1919 נתפשטה המרידה בכל ערים נכבשות, מסילות-ברזל נהרסו, תחנות מופצצות ונהרבות. השלטון הסובייטי אנוס להוציא במקומות אלה צבא גדול. אחרי הדיויים החלקיים מתלקחות מרידות חדשות, ביחוד בתקופות של עיקולי מזונות, איסור מסחר הט, ביטול בית-הדין המוסלמי, החרמת נכסי הווקף וכדומה. פעולה מוגברת פיתח האמיר של בוכרה, וכן החוגים המדיניים של אפגניסטן. ביחוד חזקה היתה ההתקוממות בשנת 1920 ובראשית 1921. בקיץ שנת 1920 נכנסה הממשלה הסובייטית במשא ומתן עם מנהיגי המורדים, אבל ימי שביתת הנשק לא ארכו. בסוף שנת 1921 היו למורדים נצחונות הגונים. הם הסתחרו בהרים, וברדתם נתמכו על ידי אוכלוסי העמקים. חברים רבים של הממשלה הסובייטית של בוכרה נצטרפו לתנועת המרד המתגברת. הממשלה הסובייטית, המודאגת מפני דעת-הקהל של המוסלמים בחוץ-לארץ, אורת את כל כוחותיה כדי לשים קץ להתקוממות. אנוך פחה, שנמצא אותה שעה ברוסיה, נשלח אותו זמן לנהל משא ומתן עם המתקוממים. אנוך עובר לצד המורדים והם ממנים אותו לאמיר. הוא אחד ממנהיגי 'התורכים הצעירים' ועוד בימי המלחמה הוא מטפח את הרעיון על כיבוש אזרביג'ן הפרסית, עבר קוקו, קרים, דגסטן ותורכסטן, ולשם כך הוא מקבל עליו בנובמבר 1918 את הפיקוד בחזית קוקו. אחרי תמוטתה של תורכיה הוא בורח עם טלעת וג'מאל לברלין, ומשם הוא נוסע לרוסיה, כדי לענין את הממשלה הסובייטית בתכניותיו לארגון המוסלמים לשם המלחמה באימפריאליזם.

אחרי הצטרפותו למורדים הוא שולח באפריל שנת 1922 אולטימטום לממשלה הסובייטית, בדרישה להודות בעצמאותן של בוכרה, תורכסטן וחיווה. אולם התנועה המרדנית כבר מפסידה את עמדויתה. ביוני 1922 מוכים צבאות המורדים עד חרמה, וב-4 באוגוסט נפל גם אנוך בעצמו בתגרה בהרים. בסוף שנת 1923 חוסלה התנועה המרדנית ביסודה, ורק כנופיות בודדות, ביחוד בחבל ברחשן ההררית, על גבול אפגניסטן, ממשיכות בפעולתן. הרי שהתנועה הבסמציית היתה התנועה הצבאית האנטי-סובייטית המאוחרת ביותר.

השתתפותם של בני חוץ-לארץ במלחמת האזרחים ברוסיה מלאה תפקיד חשוב בה, ועל כן כדאי שיהיה לקורא מושג כללי, לפחות, על האינטרונציה. התורכים והגרמנים כבשו באפריל 1918, מתוך קרבות עם הרפובליקה הארמנית, את הערים קרס ובטום, ובחודש מאי גם את בקו. מתוך כוונה למנוע מאת הגרמנים את תפיסת הנפט ואת האפשרות של התקפה גרמנית על הודו, יוצאת בפברואר 1918 (כתודש ימים לפני שלום ברסט-ליטובסק) משלחת צבאית מבגדד, בסיקודו של הגנרל דֶנְסְטְרוֹוִיל, והיא ששימשה התחלה לאינטרונציה הבריטית. באמצע הקיץ היתה המשלחת באַנְוִילי (בפרס הצפונית), ובחודש אבגוסט, לאחר שהבולשביקים יצאו מתוך ממשלת עבר-קוקו, הופיעה המשלחת הבריטית בקוקו; בנובמבר היא משתלטת על בקו ובטום.

צבא-הכיבוש הבריטי בקוקו הגיע ל-20 אלף איש. בשנת 1919-1920 יוצא הצבא הבריטי מקוקו ועוזב גם את חבל עבר הים הכספי. בכל חזיתות המלחמה האזרחית הגיע מספר הצבא האנגלי ל-40-45 איש, וכל האינטרונציה עלתה לבריטים 140 מיליון פונטים. מובן מאליו כי לא די היה בכוחות אלה כדי להגן על החבלים הנכבשים, וגם מצבם של הכוחות הללו היה מאוד לא ברור, עקב התמורות בפוליטיקה האנגלית מבית. האינטרונציה של מעצמות-הברית התחילה בסיסמה של היאבקות עם גרמניה המשתערת, אחרי כן היתה למלחמת-הסגר כלכלית על הבולשביוס ונסתיימה כפעולת-מגן מפני התפשטות הבולשביוס במזרח. על כן ראו בעין טובה מאוד דבר הוסד רפובליקות-חיץ בעבר-קוקו ובתורכסטן. הפוליטיקה של הקבינט וחוגי הממשלה האנגלית בימי האינטרונציה היתה מעורפלת מאוד. היו שם מתנגדים לאינטרונציה בכלל, היו לה מגינים רק כפעולה אנטי-גרמנית („האינטרונציה הקטנה“), והיו גם תומכים לה בתורת פעולה אנטי-בולשביסטית ואנטי-רוסית בכלל („אינטרונציה גדולה“). היו אנשים שתמכו ברעיון העזרה לרפובליקות הלאומיות ואנשים שתמכו בדניקין. ובו בזמן התנהל משא-ומתן עם הממשלה הסובייטית. כל קבוצה מצדה החליפה לעתים את נקודת-השקפתה. הפוליטיקה האנטי-בולש-ביסטית של קבוצת צ'רצ'יל היתה מכוונת בעיקר לא כנגד רוסיה, כי אם כנגד התלקחות המהפכה העולמית במערב ובמזרח. התומך האחרון ברעיון האינטרונציה היה קרוון. אולם ביולי 1920 עזבו האנגלים את קוקו. אחרי שועידת סן-רמו לא נתנה ידה לרעיון של משלחת מאוחדת של מעצמות-הברית להגנת הנפט.

ד. הקומינטרן מתקיף

בסוף שנת 1920 מתמעטים הסיכויים למהפכה אירופית, על כן מפנה הקומינטרן את תשומת לבו ביתר שאת למזרח. התנועות הראשונה של עסקני רוסיה והמזרח היתה עוד באוקטובר 1918 במוסקבה. כגורם העיקרי הובאה בחשבון „התנועה האיסלמית, שהיא

אמנם, דתית ולאומית, אלא שעתידיה היא ללבוש צורה אחרת. לפֶרס נועד בתנועה זו התפקיד החשוב ביותר. היא - תעלת-סוּאֶץ של המהפכה. בעזרתה נוצר האיטרנציונל של המזרח. אולם אחרי הכינוס נחסמה הדרך אל הארצות האלה, עקב מלחמת האזרחים והאינטרונציה, למשך שנתים, ורק אחרי נפילת אורביג'ן (תורכסטן עודנה אחוזה באש) נוסד בבקו בסיס לפעולה זו. נחתמים חוזים עם תורכיה, אירן ואפגניסטן. באי-כוח לעשרות, של מוסדות רשמיים ובלתי-רשמיים, נוסעים לשם. המפלגה הקומוניסטית של אירן מתחילה בפעולה אקטיבית ומקימה מגע עם הודו. נוסדת „האוניברסיטה של עמלי המזרח“ ומוקמים בתי ספר שונים של המפלגה הקומוניסטית ושל הקומוניסטריון לענייני-חוץ להכשרת מומחים להתקפה. בספטמבר 1920 מאכנס בבקו „קונגרס עמי המזרח“, כדי להכריז מלחמת קודש על האימפריאליזם הבריטי. בקונגרס 1900 צירים, באי-כוח כל ארצות המזרח של רוסיה ושמעבר לגבולה. בראש הקונגרס יושבים מנהיגי הקומוניסטרן, זינוביב, נֶדֶק, בֶּלֶא-קֶין. בקונגרס היו נוכחים גם אנור-פחה החולם על ממלכת-שְׁמֶרְלֵן חדשה, ווֹלס, המתבונן הפקפקן. הקונגרס נעשה מרכז לתשומת-לבו של העולם. גבולות הודו וגמליה נשמרים בחומרה. אולם עם כל הפעולה המאומצת של המפלגות הקומוניסטיות הלאומיות, של המארגנים והתעמלנים, במשך שנתיים, ועל אף הכיבושים הטריטוריאליים שנעשו לעתים (כך נכבש שטח פרסי ליד הים הכספי, והוכרז על יסוד, הרפובליקה האירנית, ונעשה ניסיון להכריז על הרפובליקה האורביג'נית באורביג'ן הפרסית). היו התוצאות מועטות למאוד. ריזה-שח כבר עמד ליד הגה-השלטון בפרס, קמל התחזק באנקרה אחרי שגרש את האינטרונציה, והנסיון הכושל של אַמְנוּלה באפגניסטן להתקיף את הודו היה כבר ענין של עבר. המזרח נרגע אחרי הרעש. ה-גִּנּוּת (מלחמת הקודש) האנטי-סובייטית והאנטי-בריטית הגיעו בעת ובעונה אחת לקצן בהרי טיֶן-שֶׁן.

ה. מצב העיניים

משום-מה אפוא, מסיקים הגיאופוליטיקאים הרוסים והגרמנים, מתוך דברי-ימיה הלאומיים-המדיניים של אסיה התיכונה הסובייטית במשך חצי-יובל השנים האחרון, מסקנות הפוכות בנוגע לאפשרות של תנועות לאומיות אנטי-סובייטיות במלחמה המתפתחת כיום? - זהו, בערך, מהלך מחשבותיהם.

1) הגרמנים. הרהגעש של הלאומים ברוסיה הסובייטית ששכך לפני חמש-עשרה שנה - לא כבה. התנועות הלאומיות המדוכאות של קוקו ואסיה התיכונה מהבהבות עדיין, ובשעת הכושר תתלקחנה שוב. הרפובליקות הלאומיות הנכללות בברית הסובייטים יש להן חופש רק למראית-עין בלבד. כל חיי הכלכלה והמדיניות שלהן מרוכזים בהנהלת רוסיה. בשעת דיכוי ההתקוממות בשנת 1922 נמצאו בשטח בן 30 מיליון אוכלוסים רק 91 אלף חברי המפלגה הקומוניסטית (49 אלף בקוקו ו-42 אלפים באסיה התיכונה). רובם רוסים. במשך 15 שנות בנית-שלום רק הוכפל המספר הזה. קבוצה

מועטת זו משתלטת על עמים שנוצחו במלחמה עם הצבא האדום, שהכריע אותם בכוחו העצום. אולם גם אחרי דכויים לא פסקה המלחמה. ב־1924 התחוללה מרידה גרוזית מזויינת, התנועה הבסמציית מוסיפה להיות פעילה במשך שנים, ושמות מנהיגיה מכובדים עד היום. ברפובליקות התורכמניסטיות והאוזבקיסטניות מתבלטות כל הימים סטיות לאומיות בבית הספר ובספרות. עבורת־המחתרת נמשכת, ורבים נאסרים ומוגלים. באמיגרציה מוסיפים להתקיים חוגים גרוזיים, ארמניים, תורכיים, אוזבקים ותורכמניים, הממשיכים בפעולתם ובשעת־הצורך יוכלו להלהיב את ה־הגשע הנרגע ולעוררו משנתו.

2) הסובייטים. מלחמת האזרחים בקוֹק וּבֶאֶסִיָה התיכונה היתה לא מלחמת האיוורים האלה ברוסיה, כי אם מלחמה בין המעמדות השונים שלהם. גופא־ רק שכבות סוציאליות מסויימות נלחמו בצבא האדום. כל היסודות האלה נעקרו מן השורש. התמורות. שחלו בארצות האלה בימי השלטון הסובייטי כמוהן כהתפתחות של מאות בשנים בדבר־ימינה לשעבר. כל הדור החדש גדל בארץ חפשית. ילדים למיליונים גמרו את חוק לימודיהם בבתי־ספר ואלפים מהם למדו בבתי־ספר גבוהים והם מכוונים את התעשייה החדשה שלהם ואת המשק החקלאי. בידם השלטון הפקידותי בערים ובכפרים, הם הרופאים והם מורי בתי־הספר, השירות הרפואי מגיע עד לפינות הנידחות ביותר. האנשים למדו קרוא וכתוב ויצרו ספרות משלהם, תיאטרון וקולנוע. החשמל מאיר את הערים והכפרים. נוסדו ישובים חדשים לעשרות, בהם התישבו השבטים שעוד לפני זמן לא רב נהגו אורח־חיים של נודדים. נציגים נבחרים למאות מנצחים על הרפובליקות שלהם. איש גרוזי, ארמני, אוזבקי, או קורדי, אשר יחלום עכשיו לצאת מתוך הפדרציה הסובייטית, כדי לשמש שוב ציד לטורפי־הטרף הבין־לאומיים, לא יהא עכשיו אלא חזיון אנכרוניסטי בלבד. בני הרפובליקות הללו מגינים עכשיו בנשק על מולדתם. הפורמציות הצבאיות הלאומיות, ביחוד הדיביזיות התיורכיות, והדיביזיות הארמניות של „הקלעים ההרריים“, חיל־הפרשים הקירגיזי והקלמיקי, גאים על מסורת־המלחמה שלהם.

בחינת ההנחות הללו של הגרמנים והרוסים הסותרות אלו את אלו תביאנו בהכרח לידי מסקנה שחשבונם של הגיאופוליטיקאים הגרמנים הוא חשבון־שוא, ואותם חוגי האמיגרציה, שהגרמנים הצליחו לגייסם ולשלחם לתורכיה ולארצות הסמוכות, חסרים כל סיכויים. ואולם יש עוד שאלה שלישית, אשר בה נחלקים הגרמנים והרוסים בדעותיהם, — זו השאלה בדבר אפשרות של פעולת הגיס החמישן בארצות הללו. גם כאן יש לנו תשובת „הן“ של הגרמנים ו„לאו“ של הרוסים. ואולם בנידון זה אולי שוגים הרוסים. הצירוף האתני והלאומי המורכב של הארצות האלה הוכיח לנו, כי לעולם ימצאו בהן יסודות מספיקים לעבודה מאומצת ומאורגנת של הגיס החמישי, אף במידה גדולה מאשר בדניה, בלגיה, צרפת או נורבגיה. התעלמות מן המצב הזה בדרגה מסויימת של המלחמה עלולה לשמש מקור־פורענות. בנידון זה חשובה מאוד פעולת־גומלין אנגלית־רוסית.